

Panun nakinoita

Muudan Pohjan Tähti.

Sen johdosta, että Oulun kirjastotalo sijaitsee Ainolassa eikä Kesälässä, jäi varsinaisena merkkipäivänään toteamatta järjestyksessä toisen oululaisen sanomalehden perustamisen kahdeksaskymmenes vuosipäivä.

Uskallanpa melkein sanoa, että tämä lehti on useimmille lukijoistani nimeltäänkin vieras: **Pohjan-Tähti**.

Tämän niminen lehtitähhti syntyi Suomen harvalukuisen sanomalehdistön pohjantaivaalle elokuun 1 p:nä 1866 (Akseli Routavaara: Suomen Sanomalehdistö vv. 1771—1931) ja pari päivää myöhemmin on Oulun Viikko-Sanomissa uuden lehden toimituksen pitkä ilmoitus, jossa lehteä tarjotaan tilattavaksi: "Pohjan-Tähti niminen uusi suomenkielinen sanomalehti annetaan Oulussa tänä vuonna, alkaen elokuun alusta, yksi n:o viikossa nykyisen Suomettaren kokoisena . . ."

Mikä mies oli tämän yrityksen takana! Lehden päätoimittajana oli J. R ä n n ä r i, josta ei paljoa tiedetä nykyisin, mutta tarpeeksi asti kuitenkin. Syntyisin hän kuuluu olleen liminkalaisia ja Limingassa hänen myös tiedetään vaikuttaneen. Hän toimi siellä kytäkoulun opettajana ja toimitti jos jonkinlaisia "juoksevia" asioita, niin, ehkäpä asioitsija titteli ei veisi meitä kauas totuudesta. Itseoppineeksi mieheksi on hän ollut monitaitoinen, kuten hänestä lausuu OWS:ssa 17. 11. -66 oleessa kirjoituksessa, jossa yritettiin rauhoittaa kahinaan joutuneita lehtinaapureita. Rietriikki Toivonen: taitonsa mukaan mies paikallaan, vaikka ei korkiasti oppinut. Toimittaja Rännärin kynästä lähti myös joukko arkiveisuja, vaikka minulla puolestani ei ole ollut kunniaa tutustua yhteenkään.

Tarmokkaasti uusi toimittaja yritti, mutta hän sai kokea saman

kuin melkein kaikki uusien lehtien toimittajat: vastassa oli ajoittain kuin seinä. Sanoi hänen lehtensä sitä tai tätä kävi vanha OWS niskavilloihin kiinni ja ravisteli olantakaa. Pohjan-Tähdestä voisikin sanoa, että se eli vain "syksystä jouluuun". Ensimmäinen joulukuuta on sanomissa jälleen tilaus-ilmoitus, jossa lehti ilmoittaa saaneensa "usiammilla voimallisilta isänmaan ja suomalaisen kansallisuuden rehellisiltä ystävilta suosiollista aputarjouksia." Vielä helmikuun puolella huomauttaa eräs nimimerkki sanomissa, kirjoitessaan PT:n valtiopäivämiehille kohdistaman kirjoituksen johdosta, että lehti "On joksikin laajalle maakunnissa levitetynä", mutta 8. 6. samana vuonna 1867 kirjoittaa OWS:n toimitus, että "Pohjan-Tähti nyt on lakannut lekkumasta, samate kuin tähtiä taivahallaki joskus sammuu."

Suruasuinen ei tämä "kuolinilmoitus" tunnu olevan eikä ihmeenkään, sillä nämä kaksi naapurusta olivat tuon yhdeksän kuukauden ajan kuin kissa ja koira. Sanomat oli saanut hallita kaupunkimme lehtimarkkinoita yksinvaltiaana vuodesta 1829 yhtämit-

taisesti ja sen asema oli ollut niin vankka, ettei edes niin välivuosina, jolloin lehti nukkui, kilpailuvia yrityksiä perustettu. Tämähän tosin oli luonnollistakin, koska OWS painettiin Barckin painossa eikä muitakaan painoja ollut! Pohjan-Tähti alkoi nyt ilmestyä Joh. Bergdahlin painamana. OWS:n pisin ilmestysmiskausi oli 1851—79, jolloin tämäkin lehti lakkasi. Kuten aina vanhemmat lehdet suhtautui se hieman yliollakaisesti tulokkaaseen, jonka ilmestyminen kait oli tavallaan ensimmäinen merkki täällä pohjoisessakin tapahtuneesta mielipide- ja ehkä aatteellisestakin hajaantumisesta suomenkielisten keskuudessa.

Jos sanomat lie jossain mielesä muodostunut "porvarilliseksi", niin oli Pohjan-Tähti tarkoitettu sitä vastaan hyökkääväksi. Liekö sitten maakuntamme lehtiyksinvaltiat ollut liian leväperäinen, en vielä tunne asiaa, mutta Tähti ainakin ilmoittaa ensimmäisessä ilmoituksessaan, että se "erittäinkin tarkastelee niitä asioita, jotka jollakin tavalla edistävät, tahi sortavat Pohjanmaan asukasten tilaa Oulussa ja Oulun läänissä."

Tämän ohjelmansa mukaisesti Tähti tuntuu kirjoittaneen, koska OWS oli sen kanssa yhtä mitata sanasodassa koko yhdeksänkuukauksen ilmestymisajan. Tuntuu siltä, että vaikeinpana kompastuskivenä uudella toimittajalla oli riittävien tietojen puute, mikä antoi vastustajalle kiitollisia aiheita. Sanomien tilajakunta lie ollut tarpeeksi suuri ja uskollinen, koskapa tämä tähti sammui tuskin vielä kunnolla sytyttyäänkään.

Joka tapauksessa todistaa yrittäjärohkeutta perustaa lehti ajan-kohtana, jolloin OWS:n, maan sillä hetkellä toiseksi vanhimman ja suomenkielisistä vanhimman lehden lisäksi maassa ilmestyi kahdeksan sanomalehteä, nim. Turussa Åbo Underrättelser (1924—), Porissa Björneborg, Viipurissa Wiborgs Tidning, Tampereella Tampereen Sanomat, perustettu kuukautta ennen ja Helsingissä Helsingfors Dagbladet, Helsingfors Tidningar, aikanaan ollut kuulu Tope-liuksen toimittamana, mutta joka nyt kuitenkin -66 marraskuun viimeinen päivä lakkasi, Suometar, joka samoin lakkasi (jatkaakseen

Uutena Suomettarena -69), ja Suomalainen Virallinen Lehti, myös tämän vuoden lapsia. Vuoden -67 alussa jatkoi siis matkaansa enää 8 lehteä kaikkiaan, näistä kolme suomalaista ja näistä kaksi — Oulussa! Tämän vuoden aikana perustettiin Helsingin Helsingfors Börsförenings Tidning ja Turussa syntyi Tähti, jotka molemmat samana vuonna sammuiivat, kuten Oulunkin Tähti. Vuoden tulokkaista jäi vain Ilmarinen Viipurissa elämään v. -68 puolelle.

Nostan siis hattuani päätoimittaja J. Rännärille. Kun tästä lehdestä ei ole jäänyt Oulun Kaupunginkirjastoon paremmin kuin maakunta-arkistoonkaan edes reväistyä palasta olisin enemmän kuin kiitollinen, jos joku edes näyttäisi minulle Pohjan-Tähteä. Olen kyllä itsekin aikananani toimittanut Pohjan Tähteä, koulu-poikana, vieläpä olen ollut muutamien nykyisten kolleegaini kanssa painattamassakin tällaista julkaisua 1935, mutta kysymys olisi silloin — Oulun Pohjan Viikkojen jäsenlehdestä. Ja se juhlapainos kyllä on tallella!